

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 10 april 1919 kl. 7 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om skattebetalning genom skattemärken i skatteböcker.

Närvarande: herrar Ollas A. Ericsson, Forssman,*) Rosén, Östberg, Hult,*) Lindström, Holmström, Olsson i Kullenbergstorp, Magnusson i Kalmar och Hedin.*)

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 16, vilken blivit överlämnad till behandling av sammansatt bevillnings- och andra lagutskott, har herr *Klefbeck* hemställt, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning angående skattebetalning genom skattemärken i skatteböcker och till riksdagen snarast möjligt inkomma med förslag i ämnet.

Till stöd för sin ifrågavarande hemställan har motionären anført följande:

»Under långliga tider har mycket skarp strid stått om det så kallade skattestrecket. Å ena sidan har man strängt hållit på sambandet mellan rösträtt och fullgjord skatteplikt. Å andra sidan har man gjort gällande, att ett sådant samband icke vore rättsgiltigt grundat. Rösträtt vore en personlig, medborgerlig rättighet. Skatteplikt åter en skyldighet, som påvilade en medborgare med hänsyn till den inkomst han åtnjöte.

Motionen.

Det har under striderna härom mer än en gång mot arbetarna riktats den förebråelsen, att deras iver att få bort skattestrecket bottnade i deras önskan att undandraga sig fullgörandet av sin skattskyldighet. Som stöd härför har man pekats på de så kallade lösa arbetarna, bland vilka stundom en mindre stark känsla för samhörighet med samhället kunnat påvisas. Men därvid har man gjort sig skyldig till det

gamla felet att generalisera ett eller några enskilda fall. Därvid har man förbisett alla de tusental av arbetare, som år efter år regelbundet betalat sina skatter och som ofta gjort det under sådana uppoffringar, att det bort avvinna alla opartiska iakttagare deras beundran. Vidare har man förbisett de mångfaldiga svårigheter, som snart sagt omöjliggjort skattebetalningen. Exempel härpå äro: arbetslöshet, sjukdom, barnrika familjer, fullgörande av värnplikt m. m. Även har man förbisett, huru en enda försummad skattebetalning kunnat stänga ute en medborgare från rösträtt under årtal.

Mindre underligt är då, att man varit okunnig om den starka ovilja, som arbetarna själva lagt i dagen mot skatteskolande kamrater. De ha enskilt och offentligt låtit dessa veta, att det varit osolidariskt av dem att låta deras kamrater betala icke blott egna, utan också skolkarnas skatter.

När vid fjolårets urtima riksdag fråga var om skattestreckets borttagande, väcktes samtidigt förslag om kraftigare åtgärder för skattebetalningens säkerställande. Så antogs förslaget om införsel i lön. Och däremot restes, såvitt jag vet, intet motstånd, åtminstone icke från arbetarhåll. Den enda gensaga, som hördes, kom från en del högermän, vilka icke trodde på införselinstitutets effektivitet.

Jag tror för min del icke heller, att man ens genom införsel i lön kan nå alla skatteskolarna. Det gäller då att utfinna ett system, som såvitt möjligt säkerställer skattebetalningen, men å andra sidan gör densamma så lätt överkomlig eller så litet betungande som möjligt. Jag tog mig i det syftet friheten att i andra särskilda utskottet vid förra urtiman framkasta ett förslag om införande av skatteböcker. Av många omständigheter, vilkas fulla berättigande jag inser, kunde emellertid förslaget icke då upptagas till egentlig prövning. Det är en sådan prövning jag genom denna motion önskar påkalla.

Om jag i det följande endast talar om arbetare, är det icke därmed meningen att förorda någon som helst klasslag. Jag gör det, emedan den av mig föreslagna åtgärden närmast skulle vara en hjälp för dessa att utan större olägenheter fullgöra en dem åliggande skyldighet. Men ingenting hindrar, att systemet utsträcket att omfatta alla medborgare. Utsträckningen må sålunda också bli föremål för utredning.

Mitt förslag är följande. Varje arbetare erhåller, då han lämnar in sin mantalsuppgift eller då han erhåller sin kronodebetsedel, en så kallad skattebok. Denna måste han uppvisa för arbetsgivaren, då han söker anställning. Därförutan må han icke antagas. Arbetsgivaren tar boken i förvar och överlämnar den till arbetaren, då denne slutar an-

ställningen. För varje avlöningsperiod (vecka, 14 dagar eller månad) göres av arbetsgivaren visst avdrag av lönen, vilket insättes på skatteboken. Arbetaren äger vid avlöningens utbetalande rätt att kontrollera, att insättning verkställes. Åt utredningen lämnas att avgöra, om insättningen skall bestämmas till viss procent av lönen, eller om hänsyn också skall tagas till personliga omständigheter: familjens storlek, sjukdom i familjen eller dylikt.

När insättningarna motsvara antingen vad som vid nästa uppbördsstämma förfaller till inbetalning eller vad som vid föregående uppbördsstämmor skolat betalas, upphör skyldigheten och rätten för arbetsgivaren att göra avdrag å lön.

Insättning å skattebok sker genom fastsättande av skattemärken. Sådana skola å olika valörer tillhandahållas å alla postanstalter i riket. De inköpas av arbetsgivaren. Härigenom åsamkas visserligen denne rätt mycket besvär. Men dels har redan genom gällande lagstiftning man slagit in på den vägen; jag påminner om olycksfallsförsäkringslagen. Dels ligger det mycket i arbetsgivarens eget intresse, att skatterna verkligen betalas. Ty i annat fall blir det ju han och andra större inkomsttagare, som till större delen få ersätta samhället, vad de andra försummat.

Den som vid arbetes sökande kan förete kvitto på fullgjord skatteplikt — det må ha skett vid uppbördsstämma eller genom skattemärken — blir naturligtvis befriad från varje löneavdrag.

Den som av någon anledning själv vill köpa skattemärken å postanstalt, bör därtill vara fullkomligt oförhindrad. En arbetare kan t. ex. ha fått ut ett rätt stort ackordsöverskott. Medan han då har pengar, vill han göra sig fri från en fordran, som han vid ett annat tillfälle har svårare att likvidera. En annan arbetare är ytterligt känslig för s. k. förmynderskap från arbetsgivarens sida, men har svårt att betala hela skattebeloppet på en gång på uppbördsstämman. Han går då själv till posten och köper sina skattemärken, såsom han vill. Allt skall blott vara klart till den fastställda tiden. Han kan då alltid för sin arbetsgivare styrka, att skatteplikten är fullgjord, varför heller intet löneavdrag förekommer. Men han har haft den hjälpen av det föreslagna systemet, att han med minsta möjliga olägenhet kunnat fullgöra sin skattskyldighet.

En *allmän* fördel med förslaget är tydligen, att skattebetalningen blir så litet betungande som som möjligt.

Kostnaderna för förslagets genomförande synas mig bliva tämligen obetydliga, åtminstone i jämförelse med de fördelar, som vinnas. Det

bleve väl nödvändigt att ersätta postverket, dock knappast i den omfattning som för dess bestyr med utbetalningar för riks försäkringsanstalten eller pensionsförsäkringen. Såsom jag förut antytt, har jag icke tänkt mig någon ersättning till arbetsgivarna av de skäl jag ovan angivit. Kostnaderna till postverket torde för övrigt komma att uppvägas av en betydlig minskning i uppbördsverkens arbete med skatteindrivning. Mycket sannolikt är, att icke ringa minskning i utgifterna för indrivningsväsendet skall uppkomma. En del skatteindrivningsbefattningar torde kunna så småningom indragas. Åtminstone torde en i annat fall nödvändig ökning av dessa tjänster bli alldeles överflödig.

Såsom av vad jag ovan anfört framgår, har det av mig föreslagna systemet rätt mycken likhet med införselinstitutet. Men det är fördelaktigare än detta. Dels verkar det betydligt smidigare; dels når det alla skattskyldiga, icke blott de mera fast anställda; dels ordnas skattebetalningen utan något mellanhavande med skatteindrivarna; dels underlättar det avsevärt själva skattebetalningen.

I skattebetalarens eget intresse torde ligga att väl förvara sin skattebok. Han vet, att han i annat fall löper risken att i en ny bok få börja om med sina skatteinsättningar. För att säkerställa sig bör han dock ha rätt att, så fort insättningar motsvara skattebeloppet, mot uppvisande av sin skattebok å uppbördsverket erhålla kvitto på sin skatt. Utan postavgift må han också ha rätt att insända sin skattebok, och bör honom sedan från uppbördsverket tillställas kvitto.

Återstår en grupp arbetare, de som icke låtit sig mantalsskrivas och därför ingen skattebok erhållit. Det är ofta folk, som förtjäna bra med pengar, men lägga alla samhällslivets bördor på sina mera bofasta kamrater. Dessa kommer man aldrig åt vare sig genom utmätning eller införsel i lön. Genom det av mig föreslagna systemet skulle även dessa bringas att fullgöra sin skatteplikt mot samhället.

Dessa skulle icke heller få arbete utan att insättningar i skattebok gjordes också för dem. Man kunde exempelvis gå till väga på följande sätt. Om den arbetssökande förklarar sig icke innehava skattebok, antecknas hans namn i en dylik, som arbetsgivaren har till förvar. Då han icke är taxerad till något belopp, måste skattebeloppet *beräknas*. Denna beräkning, olika för olika yrken, skulle göras av socialstyrelsen och tillställas arbetsgivaren vid förfrågan från denne. Detta beräknade belopp skulle av arbetsgivaren antecknas i skatteboken. Sedan skulle man förfara såsom för andra skattebetalare.

Ett annat sätt, kanske något enklare, men kanske mera betungande, vore, att arbetaren, som icke hade skattebok, finge, sedan arbetsgivaren

tillhandahållit honom en dylik, under hela året betala viss procent av sin lön i skatt.

Min övertygelse är, att om detta system fått verka några år, och den dittills försumlige skattebetalaren sett, att det nu icke längre vore möjligt att undandraga sig sin skatteplikt, att den skatt han på detta sätt finge erlägga vore högre än om han i vanlig ordning låte skriva sig och deklarerera inkomst, samt att skattebetalning genom detta system icke vore så betungande som det enligt gamla systemet varit, han med stor beredvillighet skulle lämna in både mantalsuppgift och självdeklaration.

Naturligtvis inser jag, att vid närmare granskning av detta förslag ändring i många punkter skall befinnas nödvändig. Men jag är livligt övertygad om, att det i praktiken skulle visa sig smidigt och lätt genomförbart, att det skulle i hög grad befordra en ordentlig skattebetalning, samt att det skulle betydligt underlätta bördan med skattens erläg-gande.»

Såsom av motionen framgår, är dess syfte dels att åstadkomma en effektivare skattebetalning, dels ock att göra denna betalning så bekväm som möjligt för de enskilda. Det första ändamålet avses med motionen, i vad densamma rör införande av ett system med obligatoriska skatteböcker för arbetare; målet att göra skattebetalningen mindre betungande vill motionären nå genom sitt förslag, att alla, som så vilja, skola hava rätt att erlägga sina skatter genom inköp av skattemärken.

Enighet torde råda därom, att båda de angivna syftemålen äro värda allt beaktande. Såväl statens och kommunernas intresse av att de påräknade skatteinkomsterna i största möjliga omfattning inflyta, som ock betydelsen för de ordentliga skattebetalarna av att icke deras börda oskäligt förtynges genom att andra undandraga sig fullgörandet av skattskyldigheten, tala för, att åtgärder vidtagas för ett mera effektivt indrivande av skatterna än som, enligt vad erfarenheten visat, låtit förena sig med hittills gällande uppbördsmetoder. Ej mindre de enskildas än det allmännas intresse kräver även, att genom själva formerna för skattebetalningen densamma så mycket som möjligt underlättas.

Utskottet har vid sin granskning av motionen väl funnit de däri lämnade uppslagen till främjande av nämnda syftemål vara av stort intresse. Motionären synes dock knappast hava tillräckligt beaktat de svårigheter av skatteteknisk art, som, efter vad som även utan närmare utredning framgår, följa med ett sådant system och av vilka det torde vara tillräckligt att nämna spörsmålen om insättning i skattebok i de fall, då taxering till beskattning ej skett, och om beräkning och verkställande av de skatte-

Utskottet.

fria avdragen. Härtill kommer, att, då enligt förslaget en arbetare icke skulle kunna erhålla anställning utan att uppvisa klar skattebok, en sådan regel synes kunna komma att uppväcka ovilja i arbetarekretsar och förnimmas såsom ett tvång, lagt å de skötsamma för att träffa de oordentliga. Systemet skulle ock lätt med rätt eller orätt kunna komma att betraktas såsom en klasslagstiftning. Det är vidare att märka, att man genom det av motionären förordade systemet ej kan påräkna att med säkerhet träffa andra än hos arbetsgivare mera varaktigt anställda arbetare. Medel till uttagande av skatt från sådana kategorier av skattebetalare har emellertid givits genom det av motionären berörda, vid föregående års urtima riksdag beslutade systemet med införsel i avlöning till säkerhet för oguldna utskylder eller allmänna avgifter. Även om man i likhet med motionären skulle hålla före, att detta institut ej kommer att hava avsedd effektivitet, synes det i varje fall vara lämpligt att avvakta verkningarna av systemet i praktiken, innan man tillgriper nya omfattande åtgärder i samma eller liknande syfte.

Vad härefter angår införande av rätt för vem som så önskar att fullgöra sin skattebetalning på den av motionären förordade vägen, synes det väl utskottet vara anledning antaga, att i många fall genom ett sådant system lättnad skulle beredas den enskilde i fråga om hans skattebetalning. Även mot ett dylikt fakultativt tillämnande av skatteboks-systemet resa sig emellertid de skattetekniska betänkligheter, som nyss berörts. För systemets genomförande läser också en ganska omfattande och kostsam organisation bliva erforderlig. Med allt erkännande av det behjärtansvärda i motionärens önskan att bereda bekvämare möjligheter för skattebetalning, håller utskottet sålunda före, att samma syfte enklare kan främjas på andra vägar. Under utskottets förhandlingar hava i sådan riktning framhållits bland annat, dels utsträckande till kommunal-skatter av den för närvarande i fråga om kronoutskylder gällande rätten till skattebetalning genom postanvisning, dels ett väsentligt ökande av uppbörsstämmornas antal, varigenom möjlighet skulle beredas till skattebetalning i tätare och mindre poster, ävensom stämmornas utsträckande över längre tidrymd och deras bekvämare anordnande, och dels understöd-jande från statens och kommunernas sida av så kallade skatteföreningar, det vill säga sammanslutningar, som avse att underlätta medlemmarnas skattebetalning genom att jämnt fördela dessa utgifter på ett flertal betalningsterminer under hela året.

I sistnämnda avseende är att märka, att 1918 års riksdag i anledning av väckt motion i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit om utredning angående möjligheten att genom statsbidrag åt orga-

nisationer, som avse att främja skatteinbetalning, eller genom andra liknande åtgärder åstadkomma minskade restantier och avskrivningar av skatter, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. I första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande i frågan åberopades med gillande ett av länsstyrelsen i Stockholms län avgivet yttrande, vari bland annat anfördes följande: »Konungens befallningshavande har sig väl bekant, att numera inom landet finnes ett stort antal av större affärsföretag, vilka för i företagen anställda anordnat så kallade intressekontor, som omhändervar de till kontoren anslutna medlemmarnas utbetalningar av skilda slag, i främsta rummet utskylder, hyror och försäkringspremier. Även inom statens verk torde finnas dylika kontor. Dessa utkvittera varje eller åtminstone flertalet avlöningsdagar en efter utbetalningarnas storlek avpassad del av medlemmens avlöning, vilken del göres räntebärande, och verkställer sedermera kontoret å förfallodagarna medlemmens å kontoret anförtrodda utbetalningar av skilda slag. Fördelarna med detta förfaringssätt äro uppenbara. Medlemmen avstår varje avlöningsdag en mindre del av sin avlöning och befrias därigenom från periodiskt återkommande större utgiftsposter, medan återstoden av avlöningen får användas till täckande av löpande levnadsomkostnader m. m. Intet synes hindra, att kommunerna, i likhet med av motionären åberopade Umeå stad, inrätta motsvarande organisationer.» Ärendet är ännu beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Såsom av det anförda framgår, främja dylika skatteföreningar delvis samma syften, som motionären här velat vinna. Genom berörda riksdagsskrivelse har således Kungl. Maj:ts uppmärksamhet redan väckts på angelägenheten av åtgärder, avsedda att genom bekvämare former för skattebetalning främja ett gott resultat av skatteindrivningen. En blivande utredning i anledning av berörda riksdagsskrivelse torde komma att omfatta ej blott skatteföreningars betydelse för detta ändamål utan även andra åtgärder i samma syfte.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 april 1919.

På det sammansatta utskottets vägnar:

OLLAS A. ERICSSON.